

Inleiding kunst en filosofie

Filosofestival, FUF

dr. Rob van Gerwen
Departement Wijsbegeerte & Religiewetenschap
Universiteit Utrecht
3 oktober 2015

Website

<http://www.phil.uu.nl/~rob/>

Contents

1 Plato	1
2 Schone Kunst	2
2.1 Hegel	2
2.2 Autonomie	3

1 Plato

Filosofie en kunst

1. Gespannen verhouding tussen kunst en filosofie
 - Plato
 - (Christendom)
 - Hegel
 - Danto
2. Het moderne systeem van de schone kunsten
 - Esthetisch
 - Autonoom
 - Historisch

1e Crisis: Plato/Socrates

Politeia, Boek X: Idee vs. idool (beeld)

1. Redeneren levert kennis; kunst niet.
 - Dubbel verwijderd van de Idee
 - Mimesis: vergeleken met spiegels
 - * Tegen humor: controleverlies
2. Poëzie slechts voor genot (tegen Homerus):
 - lagere deel van de ziel;
 - geëmotioneerdheid heeft foute invloed op handelen
 - * (vgl. tearjerkers, reality-tv . . .)

(a) Byzantijnse iconen

(b) Biblia Pauperum

Figure 1: Afbeelding in het Christendom

2e Crisis: Iconoclasmie

- Beeldverbod in de Bijbel (Exodus 20:4)
 - Gericht tegen *cultusbeelden*
 - God (intellectueel) spreekt direct
- *Iconoclasmie*, 8e en 9e eeuw
 - I. Keizer Leo III: edict van 730 tot tweede concilie van Nicea, 786
 - II. Keizer Leo V, van 813 tot 843
- Toch iconenverering: Vgl. relikwieën en Mandylion (+ lijkwade van Turijn) = Oosterse kerk
 - Mantel waarop Jezus' gezicht een afdruk achterliet

2 Schone Kunst

Achttiende eeuw

- 1746: Charles, abt van Batteux: *Les Beaux-arts réduits à un même principe*.
- 1750, -58: Alexander Baumgarten: *Aesthetica*
- 1790 (B: 1793): Immanuel Kant: *Kritik der Urteilskraft*

2.1 Hegel

3e Crisis: moderne periode? (vanaf de achttiende eeuw)

- Hegel: *Het einde van de kunst*
 - Filosofie en religie beter qua weergave van zelfbewustzijn

Figure 2: Subjectieve eigenschappen

- Het *begin van het moderne systeem van de schone kunsten*
 - Kunst krijgt de handen vrij, hoeft niet meer functioneel te zijn.

Moderne systeem van de schone kunsten

17e, 18e eeuw

- Mechanisering in *wetenschappen*
 - Vooruitgang; en objectiviteit
- *Kunst* is voortaan esthetisch.
 - Virtuositeit en genie nieuwe norm (Shaftesbury + Kant)
 - Schone kunst wordt beoordeeld met smaak
 - Subjectief (Zie fig. 2).

2.2 Autonomie

De Autonomie van kunst

- *Natuurschoonheid*: we nemen *vrijwillig* een esthetische houding aan
- *Kunstschoonheid*: om kunst te waarderen *moeten* we een esthetische houding aannemen: daarom noemen we hem: de *artistieke houding*:
 - Het gaat erom te *denken en voelen* over het gerepresenteerde
 - Maar er *niet naar te handelen*
- (Zie Abramowicz, *Rhythm 5*, fig. ??).

(a) Gepast wijzen (deelbare ervaring)

(b) Rembrandt: Hendrickje Stoffels badend, 1654

Figure 3: De kwetsbaarheid van kunst

Wat is de rol van de beschouwer?

1. Schoonheid:

- Een besef van de eigenheid van de ander via waarneming van diens uiterlijk

2. Artistieke authenticiteit:

- Wat maakt dat *wij* de maker in het werk zien — *onze* artistieke houding

3. Schilderkunst (bijvoorbeeld) — de schilder *dik zien*

- Kwetsbaar

- a. Gepast wijzen (Zie fig. 3a).
- b. Vervalsing (Zie fig. 3b).

Kunst is een autonome praktijk

Flinterdunne grens tussen kunstpraktijk en alledaagse

- Immoreel gedrag ontoelaatbaar
- Marina Abramowicz: “Rhythm 5” »

En de hedendaagse kunst?

- Wat te denken van nog extremere experimenten in de hedendaagse kunst?
- Wat moeten we met die shock-art?
- Vanmiddag het vervolg ...